

กลยุทธ์การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Strategies for Driving Good Governance in Basic Education School

สมบัติ โปธิ์หล้า¹ รศ. ดร. สัญญา เคนาภูมิ² และ

รศ. ดร. เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร³

Sombat Pholar, Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom and

Assoc. Prof. Dr. Soawalak Kosolkittiamporn

บทคัดย่อ

ธรรมาภิบาลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐใหม่ที่มุ่งเน้นความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการบริหาร ซึ่งถูกกำหนดอย่างเป็นรูปธรรมตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ถือว่าเป็นหนึ่งในภารกิจของรัฐที่จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมาภิบาลในการขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่แท้จริงของภาครัฐ ดังนั้นกลยุทธ์การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม จึงประกอบด้วย 12 กลยุทธ์ ได้แก่ (1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (2) การบริหารและพัฒนาทรัพยากร (3) การบริหารจัดการองค์การ (4) การบริหารการเงินและงบประมาณ (5) การบริหารด้านวิชาการ วิจัยและบริการวิชาการ (6) การพัฒนานักเรียน (7) การบริหารความสัมพันธ์กับภาคส่วนภายนอก (8) พัฒนาคุณภาพ (9) ปลูกฝังคุณธรรม (10) พัฒนาคู (11) พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และ (12) พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ : กลยุทธ์, ธรรมาภิบาล

Abstract

¹ นักศึกษา ปร. ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Governance is the latest Public Administration Paradigm focusing on efficiency and effectiveness in Public Management. This is defined in a concrete manner by the Office of the Prime Minister on the establishment of business management system. The good society and society 1999, and the Royal Decree on Good Corporate Governance 1999, consist of six elements: the rule of law, the morality, the transparency, the participation, the accountability and the worthiness. However, basic education is one of the government's tasks that need to be governed following the Good Governance, in keeping with the real goals of Public Management. Therefore, the strategies to promote Good Governance in basic education institutions should be consisted of 12 strategies were; (1) infrastructure development, (2) resource management development, (3) organization management development, (4) financial and budget management, (5) academic and services management, (6) student development, (7) external sector relationship management, (8) quality development, (9) virtue integrate promotion, (10) teacher development, (11) performance management development and (12) the learning society development.

Keyword : Strategy, Good Governance

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีกระแสพระราชดำรัสพระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน ในวันเสาร์ที่ 30 มีนาคม พุทธศักราช 2543 เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือนที่เกี่ยวกับการบริหาร โดยมีใจความตอนหนึ่งว่า “ข้าราชการผู้ปฏิบัติบริหารงานของแผ่นดิน จะต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มกำลังความสามารถ ด้วยอุดมคติ ด้วยความเข้มแข็งเสียสละ และระมัดระวัง ให้การทุกอย่างในหน้าที่เป็นไปอย่างถูกต้องและเที่ยงตรง เป็นกลางด้วยความระลึกดีอยู่เสมอกว่า การปฏิบัติตัวปฏิบัติงานของตนมีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและของประชาชนทุกคน” (กรมสุภากร 2555 : 7) พระราชดำรัสที่อัญเชิญมานี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของข้าราชการ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม มีความโปร่งใสได้รับการยอมรับและเชื่อถือ มีการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นภูมิคุ้มกันที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง

นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบันยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงด้านการศึกษา ดังนั้น ในการบริหารงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้บริหารจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กร เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลจึงต้องมีการปรับปรุงระบบการบริหารราชการเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานนำรูปแบบการบริหารมาใช้ในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดการพัฒนา คือ การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศเพื่อให้ประเทศชาติได้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงได้มีเจตนารมณ์ให้ทุกคนนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีไปใช้บริหาร โดยบัญญัติ ไว้ในหมวด 5 มาตรา 78 ในวรรค 4 และวรรค 5 ว่า “พัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการพัฒนาปฏิบัติราชการ โดยได้มีการจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน” (สำนักนายกรัฐมนตรี 2550 : 22) เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติดังกล่าว ทั้งภาครัฐและหน่วยงานทุกแห่งจึงได้มีการนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารราชการกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 อันหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีนี้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่ได้มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการบริหารงาน ตรวจสอบการทำงาน โดยการปฏิบัติงานทั้งหลายทั้งปวงได้มุ่งเน้นที่การก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติในด้านการศึกษาก็ได้มีการนำหลักบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาโดยนับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากตระหนักถึงความเข้มแข็งและความมั่นคงของประเทศมาจากการพัฒนาศักยภาพของคนในชาติ โดยอาศัยระบบการศึกษาที่ครอบคลุม เข้มแข็ง มีคุณภาพและประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งแต่เดิมการจัดการและการบริหารการศึกษาของไทยใช้รูปแบบของการรวมอำนาจการบริหารและการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลางมอบอำนาจการบริหารและการตัดสินใจเพียงบางส่วนไปให้หน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษาในส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา (ศิรินาถ นันทวัฒน์กริมย์. 2547 : 1)

หลังจากที่มีการปฏิรูปการศึกษาแล้วเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดไว้ในหมวด 5 มาตรา 39 ว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล

และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง” (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 24) ทั้งนี้โดยมุ่งหวังว่าการบริหารสถานศึกษานั้นจะเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีเจตนารมณ์ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว เป็นอิสระ สามารถบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้สะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School Based Management) ซึ่งนักการศึกษาบางท่านเชื่อว่าการกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล จะเป็นเครื่องมือสำคัญให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเป็นอิสระสามารถบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาของตนเองได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เอง รัฐบาลจึงได้กำหนดในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ว่าให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีฐานะเป็นนิติบุคคล สถานศึกษาดังกล่าวจึงจัดเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนมีอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดอำนาจ และหน้าที่ไว้เป็นกาลเฉพาะ นอกจากนี้ยังมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาที่จะทำนิติกรรมสัญญา รวมทั้งมีการกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและการกระทำการใดๆ ที่กฎหมายรับรองได้เอง

จากการที่สถานศึกษาจะมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 นั้น ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งมีอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างเต็มที่เมื่อผู้บริหารมีอำนาจการบริหารสถานศึกษาตามกฎหมายกำหนดไว้ จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียน อันได้แก่ หลักนิติธรรมหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าครองไว้ในการบริหารงาน ทั้งนี้ก็เพราะว่าการบริหารสถานศึกษานั้นต้องมีการบริหารด้วยความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบการทำงานได้อย่างมีคุณภาพและอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546)

การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องยึดการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม มีความโปร่งใสได้รับการยอมรับและเชื่อถือ ดังนั้น ผู้บริหารในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารงานทุกด้านอยู่เสมอ เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิผลและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารโรงเรียนตามหลักหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยศึกษาตาม ขนาดของโรงเรียน และวุฒิการศึกษา โดยจะศึกษาใน

ลักษณะการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้านคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานมากขึ้น อันนำมาซึ่งประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษา สังคม และประเทศชาติอย่างสูงสุด (ชื่นกมล ภูมิารสิทธิ์. 2553) บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี

ระเบียบวิธีการศึกษา

บทความนี้ผู้เขียนได้ออกแบบการพัฒนารอบแนวคิดในการนำเสนอหลายขั้นตอนซึ่งเริ่มจากการพัฒนารอบแนวคิดการวิจัยโดยการศึกษาบริบททั่วไปของการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ (Kenaphoom, Sanya. 2014A : 49-51) จากนั้นทำการพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลายเริ่มต้นการวางกรอบแนวคิดตามลำดับของการเกิดของตัวแปร (Birth order) ด้วยหลักการคิดเชิงเหตุผล (Kenaphoom, Sanya. 2014B : 1-19) ลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษานำร่อง (Pilot study) โรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานตัวอย่างตามหลักการสร้างทฤษฎีฐานราก (Kenaphoom, Sanya. 2015) การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการจัดการความรู้ (KM) (Kenaphoom, Sanya. 2014C : 13-32) ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความลงตัวของเนื้อหาสาระ (Kenaphoom, Sanya. 2014D) และทำการตรวจสอบกรอบความคิดให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นโดยวิธีการบูรณาการระเบียบวิธีที่หลากหลาย (Kenaphoom, Sanya. 2017 : 169-185) จากการดำเนินการดังกล่าวผู้เขียนได้วางลำดับหัวข้อและนำเสนอเชิงพรรณนาความดังต่อไปนี้

ความเป็นมาของธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาลกับการศึกษา (Good Governance) การกระจายอำนาจการมีส่วนร่วม ทางการศึกษา นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่ง พ. ร. บ. การศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพราะจะช่วยให้มีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา/หน่วย งานทางการศึกษา และบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ อาทิการสร้างหลักสูตรอันเหมาะสมของท้องถิ่นที่ทันสมัย ทันโลก ผสมผสานกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ทำให้เกิดการประหยัดการใช้ทรัพยากร ในด้านต่างๆ อาทิ

ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ เพราะทุกภาคส่วนร่วมพัฒนาโดยเข้ามามีส่วนร่วม ในความรับผิดชอบ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ผลจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ มีผลทำให้ การจัดการศึกษาในท้องถิ่นดีขึ้น สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหาร กิจการบ้าน เมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ไว้ใน ข้อ 4 หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่ ระบุไว้ในข้อย่อย 4. 2 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทย อยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าคุ้มทุน โดยเฉพาะ หลักการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของ ประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชนาติ หรือ อื่น ๆ และข้อ 6 แนวทางปฏิบัติในข้อย่อย 6. 3 เร่งรัดให้เกิดการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงในการบริหาร ภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบราชการ และ การปฏิรูปการศึกษา (สำนัก การศึกษา, กองวิชาการกรุงเทพมหานคร. 2556) ประเทศไทยยังได้มีมติโดยคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือน พฤษภาคม 2542. ให้ใช้คำว่า “ระบบการบริหารและการจัดการบ้านเมืองดี หรือ ธรรมาภิบาล (Good Governance) ” : ซึ่งเดิมเราเคยใช้ คำว่าธรรมรัฐ ประชาธิปไตย หรือธรรมรัฐแห่งชาติคำว่า Governance เป็นกระบวนการโดยการตัดสินใจ วิเคราะห์ได้ว่า Governance จะให้ความสำคัญกับองค์การที่มี รูปแบบ (Formal) และไม่มีรูปแบบ (Informal) คนที่อยู่ในองค์การเป็นผู้ตัดสินใจ และกระทำตาม โครงสร้างและแนวทางที่ได้กำหนดไว้รัฐบาลเป็นผู้บริหารและจัดการ ประเทศ ฉะนั้นในการกำหนด นโยบายและแผนการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จะต้องออกมาจากนายกรัฐมนตรีพร้อมด้วย คณะรัฐมนตรีที่ดูแลกระทรวงต่างๆ (รัตนา ภรณ์. 2516)

ธนาคารโลกได้สร้างลักษณะของธรรมาภิบาลระดับโลกขึ้น เพื่อให้หน่วยงานและเครือข่ายใน องค์การผลักดันให้ประเทศต่างๆ ดำเนินตามแนวทางธรรมาภิบาลซึ่งลักษณะองค์ประกอบที่กว้างขวางนี้ ไม่ได้ชี้ชัดว่าประเทศนั้นๆ จะต้องอยู่ภายใต้ระบบการเมืองการปกครองแบบใดแบบหนึ่งอย่าง เฉพาะเจาะจงและพบว่าในช่วงแรกของการใช้คำนี้ยังมีความไม่ลงรอยกันระหว่างองค์กรระหว่าง ประเทศ แต่เนื่องจากอิทธิพลของธนาคารโลกที่มีอยู่อย่างมากในไม่ช้าคำว่า “ธรรมาภิบาล” จึงเป็นคำที่ มีการใช้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยปี 2540 ก่อนที่จะลุกลาม ไปสู่ประเทศต่างๆ อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามถึงดีหลักธรรมาภิบาล มีผู้ให้นิยามความหมายหรือคำจำกัดความ ซึ่งสามารถประมวลสรุปนิยามคำว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) ได้กล่าวคือ

พจนานุกรม American Heritage Dictionary (AHSC. 1985) อธิบายว่า Governance หรือ อภิบาลว่าหมายถึง 1) The act, process, or power of governing; governance : 2) The state

of being governed ซึ่งเมื่อแปลตรงตามตัวอักษร คือการกระทำกระบวนการ หรืออำนาจในการบริหารปกครอง ซึ่งเมื่อมีรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องนั้น มีความหมายครอบคลุมถึงรัฐ (State) และระบบราชการ (Civil Service) และเมื่อมีการนำมาใช้ในองค์กรภาคเอกชน อาจเดิมคำว่า corporate governance (เจริญพงษ์ วิญญูบุรุษย์. 2543)

อรพินท์ สฟโชคชัย (2541) ได้แปลคำว่า Governance ว่า หมายถึง “กลไกประชารัฐ” ส่วนเมื่อเติมคุณศัพท์ว่า Good แล้วจะกลายเป็น “กลไกประชารัฐ ที่ดี” คำแปลนี้ไม่เป็นที่แพร่หลาย แต่คำที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางคือคำว่า “ธรรมรัฐ” ซึ่งมีการระบุว่าผู้ที่ให้คำบัญญัติศัพท์นี้คือ ชัยรัตน์ สถานันท์ และ ชีรยุทธ บุญมี เป็นผู้ปลุกกระแสคำและแนวคิดนี้ออกสู่สังคม

ชีรยุทธ บุญมี (2541) ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาลว่า คือ การบริหารการจัดการประเทศที่ดีในทุกด้าน และทุกๆระดับการบริหารจัดการที่ดีดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีหลักความคิดว่าทั้งประชาชน ข้าราชการบริหารประเทศเป็นหุ้นส่วน (Partnership) กันในการกำหนดชะตากรรมประเทศ แต่การเป็นหุ้นส่วนไม่ใช่หลักประกันว่าจะเกิดธรรมรัฐ หรือ Good Governance ยังต้องหมายถึงการมีกฎเกณฑ์กติกาที่จะให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ ประสิทธิภาพความเป็นธรรมและการมีส่วนร่วมของสังคมที่จะกำหนดนโยบายบริหาร ตรวจสอบประเมินผลอย่างจริงจัง

UNDP (United Nation Development Program อ้างใน พรนพ พุกกะพันธ์, ธรรมรัฐ และบรรษัทภิบาล 2546) หน่วยงานสังกัดองค์การสหประชาชาติ ได้ให้นิยามความหมายของ Good Governance หรือ ธรรมาภิบาล ว่า คือการใช้อำนาจทางการเมือง การบริหารและเศรษฐกิจในการดำเนินภารกิจ กิจกรรมต่างๆ ของประเทศในทุกๆระดับโดยมีกลไก กระบวนการ สถาบันซึ่งประชาชนและกลุ่มต่างๆ สามารถแสดงออกถึงความต้องการผลประโยชน์ การใช้สิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย การประสานการประนีประนอมความแตกต่างโดยผ่านกลไก กระบวนการและสถาบันเหล่านั้น

ทิพาวิทย์ เมฆสุวรรณ (2543) ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาลว่า เป็นเรื่องที่ทุกสังคม ทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือ พัฒนาแล้วต้องการให้เกิดขึ้นคำว่า Governance เป็นคำเก่าที่มีมานานแล้ว หมายถึงกรอบในการบริหารจัดการองค์กรต่างๆ ในการบริหารระบบบริษัทก็จะเรียกว่า Corporate Good Governance ในราชการก็เรียกว่า Public Governance ซึ่งกรอบการบริหารนี้มีทั้งดีและไม่ดี ที่ดีเรียกว่า Good Governance ที่ไม่ดีเรียกว่า Bad Governance

จากความหมายของนักวิชาการที่ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ดังกล่าวข้างต้น นั้นจะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจสรุปได้ว่า good Governance จะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ภาครัฐ (Public Sector) ซึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างและปฏิรูปการเมืองกฎหมายและการบริหารราชการ ภาคเอกชน (Private Sector) ซึ่งจะมี

ส่วนในการประกอบธุรกิจที่ดีและดำเนินธุรกิจอย่างซื่อสัตย์สุจริตและมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งจะทำให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรือง และ ภาคประชาชนหรือองค์กรต่างๆ (Civil Society) จะมีส่วนร่วมในการเกื้อหนุนในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยการระดมกลุ่มต่างๆให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆและสามารถตรวจสอบทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนให้ตั้งอยู่ในความถูกต้องได้ อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของ (Good Governance) แม้จะดีเลิศสักเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยากที่จะทำให้สำเร็จให้ครบทุกหลักการ ฉะนั้นก่อนที่จะมาให้ความสนใจการพัฒนาด้านการบริหารและการจัดการนั้น ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอันดับแรก เพราะว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ การพัฒนางานใด ๆ ต้องพัฒนาที่อุดมการณ์ของคนให้ไปสู่จุดมุ่งหมายที่แท้จริง ธรรมชาติของ (Good Governance) มีความหมาย ถึงการบริหารการจัดการทรัพยากรทาง เศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจสังคม ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ

อย่างไรก็ดีโดยส่วนใหญ่แล้วหลักธรรมชาติ (Good Governance) ตามที่ UN ESCAP ได้ถูกนำมาสังเคราะห์รวบรวมและกำหนดไว้ จำนวน 8 หลักการ ดังนี้ (สำนักการศึกษา, กองวิชาการ กรุงเทพมหานคร. 2546)

1. การมีส่วนร่วม (Participatory) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งชายหญิงคือการตัดสินใจที่สำคัญในสังคมและสร้าง ความสามัคคีให้เกิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมผ่านหน่วยงาน สถาบันหรือผู้แทนตามระบอบประชาธิปไตย

2. การปฏิบัติตามกฎ (Rule of Law) ธรรมชาติของ (Good Governance) ต้องการความถูกต้องตามกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาค และเป็นธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกันทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของ กฎหมายเดียวกัน

3. ความโปร่งใส (Transparency) ความโปร่งใสเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาสิ่งนี้ช่วยแก้ปัญหาการทุจริตและ คอร์รัปชันได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน สื่อจะเข้ามาสืบหาข้อเท็จจริงในการตรวจสอบและรายงานผลงานดำเนินงานโดยการนำ เสนอข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่สังคมได้รับทราบ

4. ความรับผิดชอบ (Responsiveness) ความรับผิดชอบเป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ในการปฏิบัติงาน กล้าที่จะคิด กล้าที่จะตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลการคิดและการตัดสินใจนั้น ๆ

5. ความ สอดคล้อง (Consensus Oriented) ความสอดคล้องต้องกันเป็นการกำหนดและสรุปความต้องการของคนในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยพยายามหาจุดสนใจร่วมกันและความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมมาเป็น ข้อปฏิบัติเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม การจะพัฒนาสังคมได้ ต้องทราบความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมนั้น ๆ ด้วยวิธีการเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ก่อน

6. ความเสมอภาค (Equity and Inclusiveness) ความเสมอภาคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับ จากรัฐบาล ทั้งการบริการด้านสวัสดิการตลอดจนสาธารณูปโภคด้านอื่น ๆ

7. หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) เป็นวิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยการผลิตและจำหน่ายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนหรือการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติ โดยมีการพัฒนากระบวนการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

8. การมีเหตุผล (Accountability) การมีเหตุผลเป็นความต้องการในทุกสังคม ประชาชนทุกคนต้องตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการทำงานของตนด้วยผลที่สมเหตุสมผล การมีเหตุผลไม่สามารถกระทำได้อย่างปราศจากการปฏิบัติตามกฎหมาย ความโปร่งใส และตรวจสอบได้

องค์ประกอบที่สำคัญของธรรมาภิบาลรัฐบาลกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการ

หลักธรรมาภิบาล คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ครุฑธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใส

ตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่نگกลางทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

กระแสพลังทางสังคมได้มีบทบาทมากขึ้น ในการเข้ามากำหนดแนวคิดหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมแก่ผู้นำทุกองค์กร รวมทั้งการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การเกิดนวัตกรรมใหม่ๆระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดด ทำให้ข่าวสารต่างๆแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และในกระแสโลกาภิวัตน์ในโลกยุคไร้พรมแดน ทำให้ความเป็นส่วนตัวลดน้อยลง ดังนั้นผู้นำทุกองค์กรต้องมีหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานและในการพัฒนาองค์กรทุกด้าน เพื่อให้องค์กรมีการพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายนอก พนักงานเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นองค์กร ในแง่การตลาดทำให้มีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เกิดความภักดีแก่องค์กรมากขึ้น (Mrs. Piyant Singchoo)

การบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลนั้นจะขาดเสียมิได้คือการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล คือ คุณธรรมของนักปกครองนักบริหารที่ดี (Good Governance) ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ใช้หลักธรรมาภิบาลที่เป็นกฎหมายเพื่อใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีนัยดังต่อไปนี้

1. หลักนิติธรรม ผู้บริหารจะต้องยึดหลักความถูกต้อง คือ มีการพิจารณาวินิจฉัยปัญหา การทำการตัดสินใจ (Decision Making) และสั่งการ (Command) ด้วยความถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมืองและกฎระเบียบข้อบังคับ ระเบียบ วินัยข้าราชการ และจรรยาบรรณครู ซึ่งเป็นข้อบังคับภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน ให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของสังคม ถูกต้อง ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ และถูกต้องตรงประเด็นตามหลักวิชา และได้รับความพึงพอใจ จากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในระบบงานของสถานศึกษาทั้ง 4 งาน อันได้แก่ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป

2. หลักคุณธรรม ผู้บริหารจะต้องยึดหลักความเหมาะสม คือ รู้จักคิด พูด ทำ กิจการงาน และปฏิบัติงานได้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ บุคคล สังคม และสถานการณ์ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และหลักความยุติธรรม คือ มีการวินิจฉัย สั่งการ และปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยความชอบธรรม บนพื้นฐานแห่งหลักธรรม หลักการ เหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงประเด็น และด้วยความเที่ยงธรรม คือ ไม่อคติ หรือลำเอียงด้วยความหลงรัก หลงชัง ด้วยความกลัวเกรง และด้วยความหลง ไม่รู้จริง คือขาดข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ และสมบูรณ์ เป็นเครื่องประกอบการวินิจฉัย ตัดสินใจ ให้ความเที่ยงธรรม

3. หลักความโปร่งใส ผู้บริหารจะต้องยึดหลักความบริสุทธิ์ คือ มีการวินิจฉัย สั่งการ กระทำ กิจการงาน ด้วยความ

บริสุทธิ์ใจ คือ ด้วยเจตนา ความคิดอ่าน ที่บริสุทธิ์ โปร่งใส ใช้ระบบสารสนเทศสามารถตรวจสอบได้ ตลอดเวลา โดยใช้หลักการ PDCA ในระบบงานของสถานศึกษาทั้ง 4 งาน

4. หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดทั้งชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการจัดการศึกษาในโครงการและกิจกรรมของ สถานศึกษาที่จัดขึ้นตลอดปีการศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการ

5. หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาได้ ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อร่วมกันในผลของการจัดการศึกษาที่มีผลผลิตคือตัวผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ที่แตกต่างกัน

6. หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารจะต้องใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินการกับ ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้หลักการ PDCA เข้ามาตรวจสอบ คุณภาพของระบบงานทั้ง 4 งานอย่างครบถ้วน

ระบบบริหารภาครัฐไทยนับเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานนับร้อยปี และแม้ว่าระบบบริหารภาครัฐจะ มีการพัฒนาหรือมีการปฏิรูปมาหลายครั้งก็ตามแต่ปัญหาสำคัญที่เรียกว่า “อรรธมาภิบาล” ยังดำรงอยู่ ปัญหาที่สมควรกล่าวถึงในที่นี้คือ ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการใช้อำนาจรัฐโดยไม่เป็นธรรม และ ปัญหาการใช้ระบบอุปถัมภ์ในระบบบริหารงาน

บุคคลแบบคุณธรรม (Merit System)

แนวกลยุทธ์การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับแนวกลยุทธ์การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าประกอบด้วยกล ยุทธ์ 12 ด้าน ดังนี้ (กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา. 2559)

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

Attachschoool 1.1 ทบทวนผังแม่บทที่จัดสรรและกำหนดพื้นที่การใช้สอยต่างๆ ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดในทุกๆ ด้าน ตามบทบาทภารกิจในโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้น ความมีสุขภาวะที่ดี

Attachschoool 1.2 มีการปรับปรุง พัฒนาและเพิ่มพื้นที่ทางด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การวิจัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของ บุคลากรในโรงเรียน

Attachschoool 1.3 มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี

ปรับโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการบริหารงาน วิชาการให้มีประสิทธิภาพ การปรับโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการบริหารงานวิชาการให้มี ประสิทธิภาพ เป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการ จำเป็นต้องมีหน่วยงานหลาย หน่วยงานร่วมมือกันตามบทบาทภารกิจในโรงเรียนสังกัด ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นความมีสุขภาวะที่ดี

กลยุทธ์ 2 การบริหารและพัฒนาทรัพยากร

Attachschoool 2.1 สร้างกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีคุณวุฒิและวิทยฐานะที่สูงขึ้นความก้าวหน้าในสายวิชาชีพ

Attachschoool 2.2 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อการทดแทนและการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทำงานที่ดีในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Attachschoool 2.3 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและความผูกพันในการปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Attachschoool 2.4 ส่งเสริม สนับสนุน และธำรงรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถรวมทั้งสร้างแรงจูงใจเพื่อดึงดูดผู้มีความสามารถให้มาปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การพัฒนาทรัพยากรและบริหาร (Resource Development) หรือ การพัฒนากำลังคน (Manpower Development) คือ กระบวนการในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงานตลอดจนมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคตดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งในการบริหาร การพัฒนาทรัพยากรมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์กรสมัยใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีขั้นสูงและมีแนวโน้มที่จะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของทางปฏิบัตินั้นควรจะเริ่มตั้งแต่เมื่อพนักงานเหล่านั้นเริ่มเข้ามาทำงานโดยการปฐมนิเทศ (Orientation) และจะต้องดำเนินการพัฒนาอีกต่อไปเรื่อยๆตลอดเวลาที่เขายังคงทำงานอยู่ในองค์กรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์ที่ 3 การบริหารจัดการองค์การ

Attachschoool 3.1 ปรับโครงสร้างและระบบบริหารจัดการในโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สร้างความเชื่อมโยงในระบบงานต่างๆ ให้ชัดเจน เกิดความคล่องตัว ลดความซ้ำซ้อนและ

เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานสนับสนุนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

Attachschoool 3.2 ปรับปรุงและพัฒนาระบบและกลไกการบริหารองค์กรโดยนำหลัก ธรรม มาภิบาลมาใช้อย่างจริงจัง

Attachschoool 3.3 ปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศที่สามารถจัดการสารสนเทศและนำมาใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงสำหรับการตัดสินใจเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

Attachschoool 3.4 ปรับปรุงและพัฒนาเอกสารภายในองค์กร ที่จะทำให้เกิดการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารและปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง

Attachschoool 3.5 ปรับปรุงและพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์โรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เชิงรุกอย่างทั่วถึงและหลากหลาย รูปแบบโดยเพิ่มช่องทางสื่อสารผ่านสื่อภายนอกและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ปรากฏบนพื้นที่สื่ออย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

Attachschoool 3.6 ปรับปรุงและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตอบสนองทิศทางการที่มหาวิทยาลัยกำหนด และองค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการองค์กร เกิดการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบการบริหารจัดการศึกษา ส่งเสริมเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมกับส่งเสริมการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนานโยบายและเป็นฐานในการพัฒนาการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ได้มีการส่งเสริมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรบุคคลให้มีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน และดำเนินการส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่พิเศษและระดับตำบล

กลยุทธ์ที่ 4 การบริหารการเงินและงบประมาณ

Attachschoool 4.1 ปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารการเงินและงบประมาณให้มีประสิทธิภาพคล่องตัว โปร่งใสและใช้จ่ายให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

Attachschoool 4.2 ปรับปรุงและพัฒนาการการบริหารทรัพย์สินและรายได้ของโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง สร้างความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงยั่งยืน

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ การบริหารภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารราชการเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และไว้วางใจการบริหารงานภาครัฐ นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดีของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ประกอบด้วยนโยบายหลัก และ แนวทางปฏิบัติตามนโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดีด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน และเป็น ค่านิยมร่วมสำหรับองค์การ และบุคลากรทุกคนพึงยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่กับกฎข้อบังคับอื่น ๆ อย่างทั่วถึง

กลยุทธ์ที่ 5 การบริหารด้านวิชาการ วิจัย และบริการวิชาการ

Attachschoool 5.1 พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ที่สร้างความเชื่อมโยงการสร้างความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ ของโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา ให้เป้าหมายและการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถสร้างรากแก้วทางปัญญาให้กับเด็กและเยาวชน

Attachschoool 5.2 สร้างความร่วมมือในการศึกษาของโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับคณะ สถาบัน และสำนักในมหาวิทยาลัย เพื่อปรับทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีรากฐานของความเป็นสหวิทยาการทั้งนี้เพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ใช้ประโยชน์จากฐานความรู้ในศาสตร์ต่างๆ

Attachschoool 5.3 ปรับปรุงและพัฒนาระบบการรับนักเรียนเพื่อเข้าศึกษาที่ตอบสนองพันธกิจและหน้าที่หลักของการเป็นห้องปฏิบัติการ เพื่อสร้างนวัตกรรมต้นแบบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะศึกษาศาสตร์สู่ความเป็นสากล

Attachschoool 5.4 ส่งเสริมให้อาจารย์โรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณาจารย์จากสาขาวิชาต่างๆ มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อสามารถสร้างความรู้ภายใต้สถานการณ์จริง ของการเรียนการสอนในห้องเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมในการจัดการศึกษาให้เกิดปัญหาทั้งกับอาจารย์และนักเรียน

Attachschoool 5.5 ส่งเสริมให้มีโปรแกรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักทุกสาระการเรียนรู้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้เป็นเยาวชนสำหรับประชาคมอาเซียน

Attachschoool 5.6 การจัดหาอาจารย์ชาวต่างชาติที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในทุกสาระการเรียนรู้ เพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ด้านการเรียนการสอนและการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนสาธิต

Attachschoool 5.7 จัดตั้งโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้นแบบ

การพัฒนาระบบการ ติดตามและประเมินผลการบริหารวิชาการให้มี ประสิทธิภาพมีการพัฒนาระบบการ ติดตามและประเมินผลด้านการบริหารงานวิชาการให้มี ประสิทธิภาพ เพื่อนำไปพัฒนาการ

นำผลการติดตาม และประเมินผลด้านการบริหารงานวิชาการไปใช้วางแผน พัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญได้

กลยุทธ์ที่ 6 การพัฒนานักเรียน

Attachschoool 6.1 ปฏิรูประบบกล และกลไกการบริหารงานพัฒนานักเรียนให้มีความ คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทั้งในด้านโครงสร้างบริหารบทบาทของกรรมการนักเรียน และชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

Attachschoool 6.2 ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมนักเรียน ที่สอดคล้องกับกระบวนการ เรียนรู้ การทำงานในอนาคต รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม

Attachschoool 6.3 พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เชื่อมโยงกับสาระการเรียนรู้ต่างๆ และเน้น การทำงานร่วมกันตลอดจนมีจิตสาธารณะ

Attachschoool 6.4 ส่งเสริมการเปิดเวทีกิจกรรมพัฒนาผู้นำนักเรียนหรือนักกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการพูด กล้าแสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสมและสร้างสรรค์

Attachschoool 6.5 แสวงหาและระดมทุนการศึกษาที่สามารถนำมาช่วยเหลือและส่งเสริม พัฒนานักเรียนได้อย่างเพียงพอตรงตามกลุ่มเป้าหมาย

Attachschoool 6.6 จัดให้มีการพัฒนาระบบการช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ได้รับคำปรึกษา ทางด้านจิตวิทยาการปรับตัวการแนะแนวการศึกษาระหว่างเรียน การแนะแนวการศึกษาต่อรวมถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์

Attachschoool 6.7 ปรับปรุงและพัฒนาเครือข่ายศิษย์เก่าโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาชั้น พื้นฐานเพื่อเป็นเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน รวมทั้งสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับศิษย์เก่าและชุมชนการระดมทุน จากศิษย์เก่าเพื่อสนับสนุนกิจการของ โรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

Attachschoool 6.8 ส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและ อนุภาคกลุ่มน้ำโขงเป็นแหล่งองค์ความรู้ทางด้านประยุกต์ใช้ศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อรักษาคุณค่า เพิ่ม มูลค่าในการจัดการศึกษาที่ดีที่สุดในประเทศ และเป็นที่ยึดมั่นในระดับนานาชาติ

กลยุทธ์ที่ 7 การบริหารความสัมพันธ์กับภาคส่วนภายนอก

Attachschooll 7.1 พัฒนาระบบกลไกสร้างความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าให้สามารถระดมศักยภาพของศิษย์เก่าให้มาสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดตั้งเป็นมูลนิธิเพื่อการพัฒนาโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Attachschooll 7.2 การบริหารความสัมพันธ์กับต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง สร้างความสัมพันธ์อันดีและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเวทีระดับนานาชาติ

ทบทบทบทบทบการกิจและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐให้เหมาะสม ถ่ายโอนภารกิจงานและกิจกรรมที่ภาครัฐไม่จำเป็นต้องปฏิบัติเองให้ภาคส่วนต่างๆ ส่งเสริมการบริหารราชการระบบเปิดและการสร้างเครือข่ายพัฒนาระบบกลไกสร้างความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าให้สามารถระดมศักยภาพของศิษย์เก่าให้มาสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดตั้งเป็นมูลนิธิเพื่อการพัฒนาโรงเรียนสังกัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น จัดหาทุนงบประมาณด้านการศึกษาให้โรงเรียน

กลยุทธ์ที่ 8 พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร และส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้สู่มาตรฐานสากล

ประเด็นที่ 1.1 ร้อยละ 90 ของโรงเรียนจัดการเรียนการสอนปฐมนิเทศอย่างมีคุณภาพ

ประเด็นที่ 1.2 ร้อยละ 100 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น (ประเมินเฉพาะ สพป.)

ประเด็นที่ 1.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก 5 กลุ่มสาระ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการประเมินระดับชาติเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5

ประเด็นที่ 1.4 ร้อยละ 75 ของนักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ตามระดับการศึกษา

ประเด็นที่ 1.5 ร้อยละ 100 ของนักเรียนมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลยุทธ์ที่ 9 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเป็นพลโลก

นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 100 โรงเรียนผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาด้านแบบเศรษฐกิจพอเพียง และโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมความมีจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 10 พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบเทียบเคียงมาตรฐานสากล

ความสำเร็จในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ ร้อยละ 80 ของความสำเร็จของนักเรียนที่จบการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 11 พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ตามแนวทางการกระจายอำนาจหลักธรรมาภิบาลเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

1) จุดเน้นตามกลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมี 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 5.1 ร้อยละ 100 ของสถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งครบองค์ประกอบตามกฎกระทรวงฯ

ประเด็นที่ 5.2 ร้อยละ 100 ของสถานศึกษาที่เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสามได้รับการรับรองคุณภาพ โดยประเด็นที่ 5.1 และ 5.2 ใช้จุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2555 ข้อที่ 10 สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งและได้รับการรับรองจากการประเมินคุณภาพภายนอก ตลอดจนการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่ชนบท โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล โดยใช้เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพเช่นเดียวกับกลยุทธ์อื่น ๆ

2) จุดเน้นตามกลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ตัวชี้วัดตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการประเมิน 4 มาตรฐาน 4 ประเด็น ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์และพัฒนาระบบการจัดการตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA)

ประเด็นที่ 5.3 มีการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

มาตรฐานที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการกำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ และพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความเข้มแข็ง

ประเด็นที่ 5.4 การกำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการบริหารอัตรากำลังให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่การเป็นมืออาชีพ

ประเด็นที่ 5.5 กระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา

ประเด็นที่ 5.6 การสร้างและพัฒนาเครือข่าย

โดยประเด็นที่ 5.3 – 5.6 ใช้มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการติดตามการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา (สพม.) โดยเลือกบางตัวบังคับมาใช้ติดตามความก้าวหน้า สำหรับเกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพจะใช้ร่องรอยหลักฐานการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ในมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินตนเองตามสารสนเทศในรอบการประเมินมาตรฐานก่อน แล้วจึงประเมินความสำเร็จตามระดับ 1 ถึงระดับ 4

กลยุทธ์ที่ 12 พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล

ประเด็นที่ 6.1 ร้อยละ 80 ของนักเรียน มีอัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐไม่ต่ำกว่าระดับเฉลี่ยของภาคใต้

ประเด็นที่ 6.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษาร้อยละ 90 มีความพึงพอใจในระบบดูแลรักษาความปลอดภัย และการจัดสวัสดิการสำหรับกลยุทธ์นี้ใช้ในการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เฉพาะ 13 เขต ในเขตพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สพป. ปัตตานี เขต 1-3, สพป. ยะลา เขต 1-3, สพป. นราธิวาส เขต 1-3, สพป. สงขลา เขต 3, สพป. สตูล, สพม. 15 (นราธิวาส ปัตตานี ยะลา) และ สพม. 16 (สงขลา และสตูล)

บทสรุป

กลยุทธ์การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นับเป็นประเด็นที่ต้องเป็น “วาระแห่งชาติ” ที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติอย่างยิ่งในกระแสที่ประชาชน มีความตื่นตัวทางการเมือง และเรียกร้องบริการที่ดีจากภาครัฐมากกว่าแต่ก่อน รวมถึงได้รับการรับรองสิทธิจากรัฐธรรมนูญให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐผ่านช่องทางต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ การเสนอข้อร้องเรียน ข้อเรียกร้องผ่านช่องทางของรัฐและสื่อมวลชนตลอดจนสื่อสังคมออนไลน์ การสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในภาครัฐที่ผ่านมาหลังจากที่มีการดำเนินการในเรื่องนี้กว่าสิบปีเริ่มเห็นผลสำเร็จบ้างแล้ว และสิ่งสำคัญที่ระบบบริหารภาครัฐต้องดำเนินการก็คือ การยึดระบบคุณธรรม (Merit System) เป็นพื้นฐาน และหาทางป้องกันและปราบปรามระบบอุปถัมภ์ที่แพร่ระบาดในระบบบริหารภาครัฐปัจจุบันให้ลดน้อยลง โดยการทำให้ระบบบริหารภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ตั้งแต่กระบวนการสรรหา การแต่งตั้ง โยกย้าย และการให้รางวัลตอบแทนการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารภาครัฐจึงนับเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างเร่งด่วนในยุคที่มีการแข่งขันกันอย่างมากในกระแสโลกาภิวัตน์ เช่นทุกวันนี้ในฐานะที่ระบบบริหารภาครัฐเป็นกลไกสำคัญของรัฐบาลในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้ไปข้างหน้าตามที่มุ่งหวังไว้ นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542*. แก้ไขเพิ่มเติม, (ฉบับที่ 2), กรุงเทพมหานคร:คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542*. แก้ไขเพิ่มเติม, (ฉบับที่ 2), พุทธศักราช 2545,
- กฤษณา คงรัตน์และคนอื่น. (2546). *รวมบทคัดย่อ การศึกษาด้วยตนเอง ปีการศึกษา 2546 หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. พิษณุโลก : ศูนย์วิชาการมหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กล้าณรงค์ จันทิก. (2547). *การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับการแก้ปัญหา คอร์รัปชัน*, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ปาริสุสพบบิเคชั่น. กรุงเทพมหานคร:คุรุสภา.
- เกษม วัฒนชัย. (2546). *ธรรมาภิบาลกับบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*, กรุงเทพมหานคร.
- ข่าวรอบรู้โรงเรียน. (2559). *กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา*. [Online]. [http://www. satitmo. kku. ac. th/gallery](http://www.satitmo.kku.ac.th/gallery). [18 ธันวาคม 2559]
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2560). (United Nations Development Programme – UNDP). [Online]. [http://www. undp. org](http://www.undp.org) [20 มกราคม 2559]
- จำริญ บุณกุล และคนอื่นๆ. (2547). *พรรณนะของข้าราชการครูเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เจริญพงษ์ วิญญูรักษ์. (2543). *ธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*, วารสารเพิ่มผลผลิต.
- เจริญพงษ์ วิญญูรักษ์. (2543). *ธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ ดี*, วารสารเพิ่มผลผลิต.
- ชื่นกมล กุมารสิทธิ์. (2553). *สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ทิพาวดี เมฆสุวรรณ. (2543). *ธรรมาภิบาลกับราชการไทย*. เอกสารประกอบการสัมมนาของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน นนทบุรี.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2541). *ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ก้าวหน้าประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สายธาร.

- รัตน ธารณ์. (2560). *การบริหารการศึกษาด้วยหลักธรรมาภิบาล*. [Online]. <https://www.tci-aijo.org/index.php/buajead-ru/article/viewFile/64179/52656> [20 มกราคม 2559]
- ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์. (2547). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน*. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สุภัตรา วิมลสมบัติ. (2548). *ธรรมาภิบาลกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การ บริหารส่วนตำบลเกาะไชย อำเภอลำพูน จังหวัดนครสวรรค์*. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, คณะ รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2541). *สังคมเสถียรภาพและกลไกประชาธิปไตย (Good Governance)*. รายงานที่ ดีอาร์ไอ (20).
- AHSC. (1985). *The American Heritage Dictionary*. 2nd ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Kenaphoom, Sanya. (2014A). "Research Philosophy: Quantity Quality" *Journal of Political Science and Law, Rajabhat Kalasin University*, 3 (2), 49-51.
- Kenaphoom, Sanya. (2014B). "Establish the Research Conceptual Framework in Public Administration by the Rational Conceptual thinking". *PhetchabunRajabhat Journal*, 16 (1) : January-June 2014 : 1-19.
- Kenaphoom, Sanya. (2014C). "A Creation of a Research Conceptual Framework for Public Administration by Knowledge Management Methodology" *Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani University*, 5 (2), 13-32.
- Kenaphoom, Sanya. (2014D). "The creating of Quantitative Research Conceptual Framework of Public Administration by Literature Review". *Udonthani Rajabhat University Journal of Humanities and Social Science*, 3 (1) : January-June 2014.
- Kenaphoom, Sanya. (2015). "The research Conceptual Framework Establishment by the Grounded Theory" *VRU Research and Development Journal*, 10 (3) (September-December, 2015)